

Ärende: VN/31974/2021

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om främjande av integration och till lagar som har samband med den

Lausunnonantajan lausunto

Allmänna kommentarer till lagförslaget om integrationslagen

Staden Jakobstad har sedan 2010 samarbetat med de omkringliggande kommunerna i integrationsfrågor. Staden Jakobstad fungerar som värdkommun och koordinerar samarbetet.

Samarbetet styrs av ett samarbetsavtal och kommunerna har ett gemensamt integrationsprogram. Regionens nuvarande integrationsprogram är i kraft 2022 – 2025.

Sedan 2016 fungerar Integrationsenheten under staden Jakobstads koncernförvaltning från att tidigare ha hört till social- och hälsovårdsverket. Integrationstjänsterna överförs 1.1.2023 till kommunerna och inom Österbottens välfärdsområde skedde överföringen redan 1.1.2022.

Jakobstadsregionens långa erfarenhet av mottagning av flyktingar och jämförelsevis stora andel invandrare har skapat ett starkt kunnande om integration i regionen.

Med tanke på invandrarens livskvalitet, är det avgörande på vilket sätt och hur snabbt invandraren accepteras i samhället och vilken ställning de får. Att komma in på en utbildning eller i arbetslivet spelar ofta en avgörande roll. Invandrarens egen aktivitet i integrationsprocessen är viktig och främjar integrationen. Detta är något som vi ser att lagförslaget tar fasta på.

Problematiskt är dock förkortandet av integrationstiden till två år. Integrationstiden kan eventuellt förlängas, men det finns inga tydliga krav/instruktioner för när integrationstiden kan förlängas vilket leder till regionala skillnader då myndighet/tjänsteman tolkar lagen olika. Utan gemensamma

nationella riktlinjer för det finns det en risk att målgruppen behandlas olika och ojämnt i olika regioner och kommuner.

En annan aspekt som behöver beaktas med tanke på en förkortning av integrationstiden är språkinläringen. En tvåårig integrationstid blir utmanande då flyktingarna ofta har psykiska trauman i bagaget och är analfabeter till och med på det egna språket, vilket gör att inläringen tar tid.

Kommunens integrationsprogram i tvåspråkiga kommuner behöver beakta integrationstjänsternas funktionalitet på de båda nationalspråken samt att det finns tydliga integrationsvägar på både svenska och finska.

Den modell som lagförslaget föreslår är i princip i enlighet med hur vi i Jakobstadsregionen jobbat med integrationstjänster sedan år 2015. Det är endast välfärdsområdets möjlighet att ansöka om kostnadsersättning som ändras. Lagförslaget är i det stora hela bra och i linje med hur vi jobbar idag vilket nedanstående påvisar.

Grundläggande eller sektorsövergripande bedömning av servicebehovet inom kompetens och integration samt integrationsplan (12-22 §)

Det sektorsövergripande samarbetet inleddes inom integrationstjänsterna i Jakobstadsregionen redan år 2015 och denna samarbetsmodell har visat sig vara ändamålsenlig med tanke på invandrarens individuella integrationssteg. De olika delarna i integrationen: sysselsättning, boende, utbildning, välmående, språkkunskaper, kulturkompetens och stabilitet förutsätter multiprofessionellt samarbete. Främjandet av integrationen är ett sektorsövergripande samarbete som görs planenligt och med klienten delaktig. Som integrationsaktörer räknas såväl statliga myndigheter (polis, FPA, DVV, AN-byrån, Migri), kommunala tjänster (integrationsenheten, bildningstjänster, social- och hälsovård, kultur- och idrott), tredje sektorn (församlingar, föreningar, organisationer, stiftelser) och övriga (näringsliv, kommuninvånare). Lagförslaget bekräftar att vi i Jakobstad är på rätt väg.

Upprätthållandet och utvecklingen av verksamheten i de sektorsövergripande nätverken utgör målsättningar i Jakobstadsregionens gemensamma integrationsprogram. Jakobstadsregionens mångkulturella samarbetsnätverk, vilket fungerar som ett nätverk för invandrare, myndigheter och tredje sektorn och genom vilket man velat säkerställa att etniska minoriteter med invandrar- och flyktingbakgrund hörs, behöver hitta en tydligare struktur, roll och knytas närmare kommunalt beslutsfattande för att vara relevant.

Sedan 2018 finns en tills vidare anställd servicehandledare vid integrationsenheten. Servicehandledaren utvärderar och kartlägger invandrarnas arbetslivs- och studiemöjligheter inom regionen samt utvecklar regionens arbetslivs- och utbildningssamarbetsnätverk. Syftet är att stöda integration via studier och arbetsliv genom handledning. Servicehandledaren samarbetar med olika aktörer från den offentliga, privata och tredje sektorn.

Staden Jakobstad känner dock en viss oro kring att ansvar och tjänsters tillgänglighet samt uppföljning av dem kan vara utmanande i det tvärssektoriella samarbetet mellan kommun, välfärdsområde, utbildnings- och tredje sektorns aktörer. Här bör tillräckligt med personalresurser avvaras så att servicestigarna förlöper snabbt och smidigt.

Integrationsutbildning (24-25 §) och stöd för frivilliga studier (26-30 §)

Staden Jakobstad vill poängtera att kundservicemodellen, den s.k. nordiska sysselsättningsmodellen som startade i maj 2022 inte behandlar alla invandrare jämlikt eftersom de som går arbetskraftspolitisk integrationsutbildningen inte behöver koncentrera sig på att söka 0-4 jobb per månad medan man är tvungen att göra det om man avlägger det som frivilliga studier. Det här blir speciellt ojämlikt om vi ser på integrationen på svenska då det oftast genomförs som frivilliga studier. Vi kan inte behandla samma målgrupp olika p.g.a. den form av integrationsutbildning man tar del av.

Staden Jakobstad vill också lyfta fram den integrationsutbildning som sker online och som man nämner i motiveringarna och som ett sätt att kunna erbjuda arbetskraftspolitisk integrationsutbildning på svenska. Utbildningen kan vara ett fungerande alternativ för den som redan har studievana och eventuellt en högre utbildning från sitt hemland. För de invandrare som kommer som kvotflyktingar eller krisområden där man inte haft möjlighet att erhålla en kontinuerlig utbildning fungerar distansundervisningen inte lika bra. Den här målgruppen behöver mera stöd och handledning. Integrationsutbildningen ska också ha element som främjar delaktighet och inkludering i närsamhället. En utbildning som sker online har inte samma koppling till t.ex. närsamhället som en integrationsutbildning som sker på lokalt har.

Det språkliga målet i integrationsutbildningen är att integrationskunden ska få fungerande elementära språkfärdigheter i finska eller svenska. Sluttestning i finska eller svenska behöver ordnas som en del av integrationsutbildningen.

Allmänna kommentarer till kommunens integrationsprogram (11 §) och flerspråkig samhällsorientering (23 §)

Infopunkten Integrationsporten har sedan år 2018 dokumenterade servicestigar för olika invandrarkategorier, t.ex. för kvotflyktingar och asylsökande som beviljats uppehållstillstånd samt för gruppen övriga invandrare, det vill säga arbetskraftsinvandrare, internationella studeranden och personer som behöver rådgivning kring medborgarskapsansökan eller uppehållstillstånd på grund av familjeband. Detta också i linje med lagförslaget om informationservice med låg tröskel.

Lagförslaget lyfter fram invandrarnas sysselsättning och företagande. Alltför tidig övergång till arbetsliv kan dock innebära att individen förblir beroende av integrationstjänster eftersom

språkstudierna förkortas. För att leva ett självständigt liv i Finland, vilket i praktiken handlar om att kunna förstå information och kommunicera med samhällsinstanser- och aktörer samt enskilda individer, krävs åtminstone grundläggande språkkunskaper i svenska eller finska.

Som ett samarbete mellan utbildning och arbetslivet bör man fundera om det är möjligt att sänka språkkraven för en del arbetsuppgifter, och se över vilka möjligheter det finns till språkinlärning på arbetsplatsen. Som en lösning för att öka metoderna för språkinlärning och för att förbättra sysselsättningsmöjligheterna har man föreslagit att arbetsplatserna skulle ha en större roll än nuvarande för språkinlärningen (Karayilan, S. & Wallin, A. & Harju-Autti, R. & J. Eskola, 2017).

Flyktingars väg till arbete stöds via integrationsenheten bland annat genom att på ett systematiskt sätt hjälpa flyktingar att söka sommarjobb, platser för arbetsprövning och nätverkande via vänfamiljs- och fritidsverksamhet.

Enligt lagförslaget behöver integrationsarbetet knytas närmare näringslivet vilket i praktiken betyder att olika modeller och system som stöder kvotflyktingarnas väg till arbete behöver utvecklas och stärkas. Utvecklingsprojekt av olika slag är här avgörande. Hållbarhet och cirkulär ekonomi är ledord i den regionala utvecklingen i Österbotten och är i hög grad också intressanta då det gäller integration. Integrationsarbetet behöver vara långsiktigt och hållbart. Det är viktigt att hitta och utveckla välfungerande strukturer och modeller som stöder flyktingars väg till arbete, utveckla samarbetet med tredje sektorn och föreningar samt tillvarata återkoppling från expertgrupper och lokalinvånare kring integration. Detta arbete förutsätter naturligtvis tillräckliga resurser inom integrationstjänsterna.

Tvåspråkigheten i Jakobstad är en synlig faktor i integrationen. Stadens stora svenskspråkiga andel påverkar integrationsmiljön i hög grad och gör att en stor del av kvotflyktingarna väljer att integreras på svenska. I staden finns dock fungerande integrationsstigar både på svenska och finska. Att fungerande integrationsstigar på både svenska och finska finns kvar är viktigt.

Kommunens integrationsprogram i tvåspråkiga kommuner behöver beakta integrationstjänsternas funktionalitet på de båda nationalspråken samt att klara integrationsvägar på både svenska och finska. Kommunen behöver också ha ett ansvar över att den finns aktörer som kan tillgodose tjänster som stöder integration på svenska såväl inom utbildning som inom verksamhet som ordnas av tredje sektorns aktörer.

I 23 § behandlas flerspråkig samhällsorientering. Staden Jakobstad anser att det borde framkomma att det inom den flerspråkiga samhällsorienteringen ska framgå att Finland har två nationalspråk vilket betyder att det finns lagstadgad rätt att få tjänster på något av dessa två språk också rätten till

integration på svenska och/eller finska. I samhällsorienteringen bör det också framkomma att det finns en svenskspråkig minoritet med ett utbildningssystem som följer den finskspråkiga samt kulturella särdrag.

Enligt lagförslaget önskar man att högskolestuderande som kommit från annat land ska stanna kvar i Finland efter att det erhållit sin examen, bl.a. programmet Talent Boost ämnar stödja det här. Staden Jakobstad vill lyfta fram problematiken kring att de utländska studeranden inte anses behöva någon integrationstid. Det borde ges möjlighet för den här målgruppen att inom ramen för en integrationstid studera finska och/eller svenska. Inom ramen för examensstudierna finns det sällan tid för språkstudier vid sidan om de övriga studierna.

Tjänster för barn och unga som anländer som minderåriga utan vårdnadshavare (3 kap.)

-

Anvisande till kommun (4 kap.)

Processen bör vara multiprofessionell för att inte riskera att viktigt informationsutbyte mellan aktörerna går förlorad och som försvårar integrationsprocessen och leder till att flyktingen integreras som en socialvårdsklient. De kvotflyktingar som bedöms vara i behov av socialvårdens tjänster ska naturligtvis styras dit men detta ska vara behovsstyrt och kartläggas vid en sektorsövergripande kartläggning. Gällande kompletterande och förebyggande utkomststöd skall detta naturligtvis skötas av välfärdsområde och detta system har tillämpats i Jakobstadsregionen redan sedan 2020.

Kommunens, välfärdsområdets och statens uppgifter (5-7 kap.)

I flyktingrelaterade kostnader ingår tolkningskostnader som kan uppkomma både inom social- och hälsovården och inom kommunen. Övriga kostnader som ingår i flyktingrelaterade kostnader är kompletterande utkomststöd för kvotflyktingar och asylsökande som fått uppehållstillstånd samt övriga integrationskostnader. I sistnämnda ingår till exempel kostnader för reserveringar av bostäder för kommande kvotflyktingar. Den organisation som ansöker om ersättningarna bör veta vilken typ av uppehållstillstånd (status) en given person har för att veta om det överhuvudtaget är möjligt att ansöka om kostnadsersättningar för personen i fråga. Det bör i lagförslaget även beaktas att om välfärdsområdet ansöker om en del av ersättningarna och kommunen ansöker om en annan del, skall det definieras vilken typ av informationsutbyte som behöver finnas för att nå smidiga ansökningsprocesser.

Statens ersättningar (8 kap.)

Staden Jakobstad vill uttrycka sin oro kring fördelningen av ersättningsprocenten för tolkningskostnader mellan kommunen och välfärdsområdet. Det nuvarande systemet med ersättning enligt faktiska tolkningskostnader är mer ändamålsenligt än att ersättningarna administreras via kalkylerade ersättningar till kommunen.

Tillgång till information och informationssystem (9 kap.)

Staden Jakobstad stöder ibruktagandet av ett enhetligt system, som också skulle förbättra insamlingen av information och uppföljningen av de integrationsfrämjande tjänsterna. För att det sektorsövergripande samarbetet med välfärdsområdet skall fungera behöver tillgången till relevant information vara tillgänglig för kommunen.

Allmänna kommentarer till andra lagförslag

-

Konsekvensbedömning och andra iakttagelser av motiveringen

-

Kallioinen Milla
Pietarsaaren kaupunki

Kotka-Bystedt Anna
Staden Jakobstad - Integrationsenheten/Staden Jakobstad